

18 nov 2019

‘Wet verplichte ggz leidt tot gigantische puinhoop’

‘Het wordt volgend jaar een gigantische puinhoop rond mensen die met gedwongen zorg te maken krijgen.’ Dat stelt Bauke Koekkoek, auteur van *Verward in Nederland* en *De kwestie verwarde personen*.

In de voorbereidingen op de nieuwe Wet verplichte ggz (Wvggz), die per 1 januari ingaat, is er amper aandacht voor het perspectief van cliënten op goede zorg. En dat terwijl de nieuwe wet juist meer regie en zeggenschap aan de cliënt moet gaan geven. Koekkoek: ‘Het is totaal onduidelijk hoeveel capaciteit er nodig is en hoeveel werk het gaat kosten de wet uit te voeren. Ook loopt de samenwerking lang niet in alle regio’s soepel.’

Daar komt volgens hem nog bij dat er geen capaciteit is wat betreft bedden. Ook zouden veel ggz-professionals het uitvoeren van dwang thuis volgens hem helemaal niet zien zitten. Hij vreest dat iedereen vooral druk zal zijn met de procesmatige uitvoering in plaats van met de geest van de wet. Namelijk het centraal stellen van de cliënt en dwang in de zorg terugdringen.

Verward gedrag

Naast crisisdienstverpleegkundige is Koekkoek lector *Onbegrepen gedrag en Samenleving* bij de HAN (zorg) en de Politieacademie (veiligheid). Dit lectoraat richt zich op een zo positieve mogelijke interactie tussen mensen met psychische problematiek en de samenleving. De discussie rond de aanpak van verward gedrag kan volgens Koekkoek niet los gezien worden van de ontwikkeling van de Wet Verplichte ggz.

‘Terwijl men bezig was de nieuwe wet vorm te geven, barstte het maatschappelijk debat rond verward gedrag los. De onrust die hierover binnen de samenleving is ontstaan, heeft de Wet Verplichte ggz doen verharden’, aldus Koekkoek. ‘Het gevoel dat er heerst, is dat we wettelijk te weinig kunnen met deze mensen’. Bij de discussie over verward gedrag gaat het daarbij gauw over maatschappelijke onveiligheid, in plaats van een fatsoenlijk leven, stelt de lector.

Stigmatiserend

‘Verwarde personen maken hier meer slachtoffers dan terreur’, stelde Onno Hoes afgelopen week nog **in het Algemeen Dagblad**. Toch is er maar bij een klein deel van de mensen met verward gedrag sprake van een psychiatrisch probleem, laat staan dat deze mensen ‘allemaal’ gevaarlijk zijn. **Herma van der Wal**, bestuurder van GGZ Nederland, schatte dit aantal onlangs op zo’n 30 procent. Het aantal mensen dat vervolgens zorg weigert en daadwerkelijk in aanmerking komt voor een dwangmaatregel schat ze op 5 procent.

Koekkoek benadrukt het belang van onderscheid maken in de uiteenlopende groep van mensen met verward gedrag. ‘Zo lang je geen onderscheid maakt tussen de ernstige en minder ernstige gevallen en uit gaat van ‘one size fits all’, kun je nog zulke goede intenties hebben, maar dan gaan we het niet oplossen, ook niet met nieuwe wetgeving’.

Ambulante dwang

Er moet volgens Koekkoek per casus bekeken worden wat dwang voor deze persoon zou betekenen en of een ggz-opname voor deze persoon wel zinvol is.

Philippe Delespaul waarschuwde eerder al dat een dwangopname meer kwaad doet dan goed. Ook Koekkoek benadrukt dat dit vaak zo is. Hij vraagt zich daarnaast af welke impact een ambulante dwangmaatregel, waar de Wvggz meer ruimte voor biedt, gaat hebben op een cliënt.

Hij betwijfelt of de kwaliteit en veiligheid van een dwangmaatregel in de thuissituatie gewaarborgd kan worden. ‘Juist thuis voelt voor deze mensen vaak als hun enige veilige plek. Wat doet het dan met iemand als juist daar een dwangmaatregel wordt opgelegd? Het lijkt nu of we via een wet proberen consternatie in de samenleving te voorkomen. In plaats van daadwerkelijk na te denken over een plek voor kwetsbare mensen in onze samenleving.’

Sociale basis

‘Uiteindelijk komt het voor de meeste mensen neer op fatsoenlijk wonen, een zinvolle dagbesteding hebben en een of twee mensen waar je een positieve emotionele band hebt.’ De aandacht moet dan ook liggen bij het verstevigen van de sociale basis van kwetsbare mensen, zodat zij een zo gewoon mogelijk leven kunnen leiden.

Hij vindt het op zich een goede ontwikkeling dat de gemeente **een belangrijkere rol** krijgt met de nieuwe Wvggz. De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) biedt immers mogelijkheden om meer aan de voorkant te gaan zitten en te bouwen

aan die sociale basis. Hij is nog wel wat sceptisch: ‘We komen alleen nog amper aan die voorkant. We weten niet hoe, hebben daarvoor te weinig tijd en te weinig geld omdat we steeds alle middelen inzetten voor de zware voorzieningen. Gaan we als samenleving die rol wel echt pakken? Dat moeten we afwachten.’

Experimenteerruimte

De Wvggz zou betrokken zorgprofessionals moeten aanzetten andere maatregelen te zoeken dan dwang, maar Koekkoek ziet dat nog niet zo gauw gebeuren. ‘Het is maar de vraag in hoeverre de wet gaat leiden tot andere interventies dan dwang. Er is te weinig experimenteerruimte in het huidige systeem. En het maatschappelijk klimaat ontmoedigd om echt over andere oplossingen na te denken. Zeker als we de nadruk blijven leggen op veiligheid en we bij elke vorm van verward gedrag uit gaan van gevaar’.

De inzet op een ‘sluitende aanpak’ bij verward gedrag heeft volgens Koekkoek dan ook nog maar weinig opgeleverd. De politiemeldingen stijgen nog steeds en er lopen allerlei projecten, maar echt sprake van nieuwe inzichten is er nauwelijks. ‘De vraag is hoe we daadwerkelijk succesvolle aanpakken boven water halen en we die samenbrengen in een structuur die aansluit bij mensen die op enig moment verward gedrag vertonen. Welke aanpak werkt er voor wie?’.

Koekkoek is betrokken bij een ZonMw project, waarbij onder andere door ervaringswerker Hans van Eeken **klantprofielen** worden opgesteld van personen met verward gedrag. Deze moeten gemeenten gaan ondersteunen bij verkennend onderzoek naar het vinden van een zorgtraject dat dat gevaar afwendt, maar bij voorkeur geen dwang bevat.